

«UN ALTRE MÓN ÉS POSSIBLE»

QUART FÒRUM SOCIAL MUNDIAL, A L'ÍNDIA

SERGIO FERRARI

Suïssa-Argentina

Després de tres edicions d'èxits successius, creixents i acumulats a Porto Alegre, Brasil, el Fòrum Social Mundial (FSM) es trasllada a l'Índia. Bombai, del 16 al 21 de gener de 2004, es constitueix en seu de la convocatòria d'organitzacions, moviments socials, xarxes i personalitats «altermundialistes» més important fins ara existent.

El quart FSM es realitzarà en un moment molt especial de la història de la humanitat, exigint un veritable salt pel que fa a la qualitat i a la creativitat de la reflexió. Passat més de mig any des del fi de la guerra contra Iraq, una nova lògica d'hegemonia mundial estarà ja en plena execució, i el moviment que contesta la globalització neoliberal també haurà redissenyat noves estratègies.

Índia 2004 es constituirà llavors en un dels principals escenaris de reflexió i d'acció del moviment social després del terratrèmol geopolíticomilitar del primer quadrimestre del 2003.

Després del part... créixer. Després... madurar

Pocs continents com l'asiàtic, amb gairebé la meitat de la població mundial, seran tan decisius per a la marxa futura del planeta. I si Brasil era «gegant» en un Fòrum marcadament eurolatinoamericà en les seves tres primeres edicions, Índia definirà la real magnitud del FSM a nivell planetari. Amb la garantia d'organitzacions socials, especialment camperoles, que es compten a milions, amb la convicció d'una llarga història de lluita i de consciència anticolonial i amb les contradiccions d'un país hiperpoblat.

Una ocasió única per barrejar experiències, per saltar-se l'elenc un xic repetitiu de les personalitats que van animar els tres fòrums anteriors i, sobretot, per fer arrelar la dinàmica del FSM en els processos socials d'aquesta sensible regió del planeta.

«Debateu-ho tot per trobar alternatives» podria reactualitzar la consigna «Un altre món és possible», que va definir les tres primeres edicions. I en aquest debat, l'experiència, els déficits, les frustracions i les síntesis indicatives de Porto Alegre seran precioses. D'aquí la importància de sistematitzar els camins ja fets

confrontant amb maduresa els més profunds reptes i dilemes.

Primer dilema per a Bombai 2004: la complexa relació quantitat-qualitat. Com aconseguir una participació àmplia i massiva, i al mateix temps fer una passa endavant en la qualitat de la reflexió estratègica? I sobretot, com assegurar d'arribar a síntesis en un univers de participació tan desbordant i heterogeni?

Si bé és cert que la universalització (geogràfica, sectorial i temàtica) de la discussió apareix com a necessitat vital en l'essència mateixa del FSM, no menys evident és que nodrir el moviment social amb alternatives viables a l'actual model dominant es converteix en una exigència cada dia més urgent. No sols per assegurar la supervivència del planeta i de l'ésser humà sinó també per impedir que la nova lògica bèl·lica continuï destruint socialment i ecològicament la terra.

Dilema adicional: com assegurar que el FSM no perdi la riquesa de l'amplitud democràtica dels seus actors/participants, i que eviti, al mateix temps, caure en un laberint indigerible i incoordinable? Diversitat i síntesi apareixen com a cares oposades d'una mateixa moneda. Falta encara trobar una metodologia que faci viable aquesta dialèctica que de moment està entrabada. Desafiament essencial per a Índia 2004.

La natura mateixa del FSM -que fou concebut originàriament pels convocants com a espai de debat, d'intercanvi d'experiències i d'articulació (Carta de Principis, 12-14)- entrarà a debat a l'Índia a partir del seu prematur desenvolupament.

Dilema clau respecte a la seva identitat: pot el FSM, o no, convertir-se en un Moviment de Moviments Socials, més sòlid i estructurat que el que es va pensar el 2001 quan va néixer?

Si bé el consens és del parer que és inimaginable transformar el FSM en una internacional política més (com ho foren la primera, la segona, la tercera i la quarta), és també evident el pas endavant que va fer al novembre de 2002 el Fòrum Social Europeu de Florència, Itàlia, quant a la seva capacitat de convocatòria i de

disputa política. La pròpia experiència que va viure el moviment alter-mundialista el 2003 serà un punt important de reflexió en la seva quarta edició. Les majors mobilitzacions antiguerres que hagi conegut la història del planeta són filles «naturals» del FSM. La del 15 de febrer de 2003 va reunir el mateix dia gairebé quinze milions de manifestants a 600 ciutats, convocatòria que es va repetir a penes cinc setmanes després el 22 de març.

I d'aquí **un dilema no menys important**: un FSM per a la reflexió, el debat i la socialització d'agendes, o un FSM que addicionalment es converteixi en promotor clau de la mobilització planetària contra la globalització neoliberal i les seves variants hegemòniques i bèl·liques?

En la mesura que el FSM o les seves expressions locals, nacionals o regionals convoquin / hegemonitzin la protesta, dos temes essencials apareixeran com a necessitat peremptòria del moviment social per debatre a Bombai: el de les formes de lluita, d'una banda, i el del risc a la «il·legalització».

En tres moments la Carta de Principis del FSM es posiciona respecte al tema de la violència. Quan s'oposa a «tota visió totalitària i reduccionista de la història i a l'ús de la violència com a mitjà de control social per l'Estat». Quan propugna per «relacions igualitàries, solidàries i pacífiques entre les persones, races, gèneres i pobles...» i quan tanca la participació «als que atemptin contra la vida de persones com a mètode d'acció política». La Carta no eludeix, no obstant això, la reflexió «sobre els mitjans i accions de resistència i superació d'aquesta dominació (del capital)».

La mobilització ciutadana àmplia, per més no violent que sigui l'esperit convocant, entranya la possibilitat sempre vigent de la fricció, la provocació del poder, la confrontació. I si bé Florència 2002 -més d'un milió de manifestants al carrer- i la mobilització antiguerres de febrer-març proven les virtuts de les masses, la militarització de l'Estat per frenar l'anti-Davos (gener del 2003) o per obstaculitzar l'antiG8 (juny 2003 a Evian) expressen les contraccions del poder i el risc de la provocació sofisticada.

Risc que augmentarà geomètricament amb el pas del temps i amb la consolidació alter-mundialista. Ja es contemplen els primers signes de l'esforç dels grans mitjans de premsa mundials i del gran poder polític per deslegitimar el moviment que brega per una altra mundialització i amenaçar-lo, d'una i una altra forma, amb la seva il·legalització. Identificar alter-mundialisme amb terrorisme és una estratègia cada cop

més usual per part de molts Estats.

Serà un desafiament de la ciutadania planetària -i per això Bombai 2004 pot convertir-se en un marc ideal-confrontar i derrotar aquesta tan perillosa com a falsa simetria. La comprensió del FSM com a procés anual i no com a cita única o puntual pot constituir una porta de sortida a aquest intent deslegitimador. Tan important serà Índia 2004 com el procés de preparació, dispers, ampli i estès en diferents racons dels cinc continents.

La sana obsessió de les alternatives

Si el diagnòstic sobre l'estat actual del planeta i de la lògica del sistema hegemònic ha constituït fins ara l'eix de la reflexió en el FSM, a l'Índia hauria de començar a prioritzar les alternatives viables a la globalització neoliberal.

És imperatiu un canvi de clau, una readequació de l'esforç, una nova organització de l'estructura del fòrum mateix, una redefinició temàtica. En suma, començar a sistematitzar de baix a dalt, del local a allò global, la variada gamma d'experiències alternatives que ja s'apliquen. Buscar els denominadors comuns. Exposar les seves potencialitats. Avaluar-ne les debilitats.

Si bé és cert que l'actual sistema va necessitar més de dos segles per imposar-se i que és inimaginable en quatre, cinc o deu anys trobar-hi les alternatives globals, la credibilitat s'enfortirà en la mesura que el canvi pugui provar-se, certificar-se, compartir-se, estendre's i universalitzar-se.

En aquesta recerca s'hauran d'autoimposar diverses actituds. En primer lloc, la convicció del moviment social planetari de la seva pròpia capacitat propositiva. En segon lloc, el convenciment que la gran alternativa a l'actual sistema no resultarà d'un cop de màgia sinó de la sistematització i acumulació de centenars i centenars d'alternatives locals diferents.

A més a més, la comprensió flexible dels temps històrics. Si bé és cert que ningú no pot exigir al moviment ciutadà mundial una alternativa acabada en quatre anys d'existència del FSM, també és cert que les víctimes de la guerra, de la misèria creixent, de la marginació social i de la destrucció ecològica tenen dret a expressar el seu nerviosisme (per no dir ansietat) i l'exigència de canvis ràpids a la lògica dominant autodestructiva.

D'aquesta sana obsessió per trobar alternatives dependrà la vigència del FSM que pot trobar en el seu nou rostre asiàtic un estímul addicional de concreció, conclusions i universalitat.